

ARCHEOLOGICKÉ CENTRUM OLOMOUC

příspěvková organizace

U Hradiska 42/6, 779 00 Olomouc

Motto: „Moravské zemské muzeum má ve sbírkách jeden z nejcennějších artefaktů paleolitického umění...Jde o kost, na níž byla [před 13–15 000 lety] vyryta řada postav...Objevena byla [r.1885] v jeskyni Gourdan ve Francii. Pak si ji mezi sebou směřovali archeologové...Našla se až [v r.2008 ?] ve stole známého moravského archeologa...Karla Absolona (1877–1960), když muzejníci přebírali...jeho pozůstalost...»Ještě několik let předtím jsem musel napsat francouzským kolegům, „že jej nemáme«, řekl ČTK...někdejší Absolonův spolupracovník...“

Při čtení zprávy z České tiskové kanceláře (6.2.2011) se chce zaměstnanci ACO s hrůzou v oku zvolat „kéž by se po nás výsledky naší práce nemusely takto hledat...“. Výkřik nezvykle dlouho doznívá např. v tichu keramické laboratoře, kreslírny nebo v pracovně archeologa. Tam všude (o teoretické práci archeologa jsme se zmínili na tomto místě v minulém čísle revue) mají zkušenosti se statisíci archeologických nálezů, tam si jsou všichni vědomi složitosti cesty, na kterou se vydává nález, když se nechá vyrušit ze svého tisíciletého spánku v zemi. Všude tam se spolurozhoduje o tom, jestli budou společností vynaložené finanční prostředky využity účelně.

Za posledních 150 let, se mnoho změnilo i v otázce konzervace nálezů. Zatímco zpočátku se do rukou konzervátorů dostávaly téměř jen kovové předměty a celé neporušené nádoby, dnes směřují z naleziště do keramické laboratoře a na konzervaci kromě kosterních pozůstatků zejména všechny artefakty (výrobky lidských rukou) a z ostatních přírodnin ty, které mohou sloužit pro různé analýzy.

Konzervování keramiky (mravenčí, stereotypní práce) je možno popsat řečí učebnic (nebo srozumitelnými slovy). Podle druhu znečištění a stability materiálu je často již v terénu zvolen způsob konsolidace povrchu nádob. Čistí se za sucha, umývají se, penetrují se disperzním roztokem, nesoudržné povrchy se čistí parovým skalpelem, anebo se fixují gázou, igelitem, PUR pěnou a vyzvedávají se „in situ“. Aby se do laboratoře dostaly co nejzachovalejší (opatrně s nimi zacházet, pozor na zbytky maleb a tenkých nátěrů na povrchu! – a šup s nimi do sáčeků a banánových beden). Nálezy ze stejné lokality, stejného objektu (jámy, hrobu, příkopu...), sektoru, čtverce či sondy – a v nich uložené vrstvy – se rozřídí podle logické příslušnosti k nádobě a její tektonice (k hrdlu, tělu, dnu), podle střepových znaků (zdobené, nezdobené, podle síly střepu, lomu, zakřivení, stop po výrobě...) – a začnou se hledat střepy a střípky, které k sobě původně patřily (sestavit nádobu ze střepů, to je vlastně takový puzzle – skládanka i rébus dohromady, vlastně si jen tak hraje...). V roce 2010 bylo v keramické laboratoři ACO zpracováno 128 130 kusů střepů uložených v 354 banánových bednách ze 17 lokalit.

Na tomto místě je možno uvést nejčastější dotazy, které dostáváme během Dnů otevřených dveří (naposledy 13.11.2010), a odpovědi na ně. Obvykle se všichni ptají: A čím ty nádoby slepujete? – Konzervátor se musí rozhodnout, jestli použije běžnější vodní disperzní akrylátové kopolymery (např. Sokrat), anebo tavná lepidla nanášená pistolí. První jsou dobré pro malé a lehké střepy, spoj je pevný, pružný, ale špatně odolává vlhkosti a mrazu. Tavná lepidla jsou lepivější, mohou být více namáhána, ale nehodí se na lepení tenkých kusů. A nač máte na stole lavór plný písku? – A už jste někdy čekali několik minut, až lepidlo zaschne? To se nedá vydržet. Proto se lepené kusy zapíchnou do písku v příhodné poloze a písek vše jistí. A co když nenajdete všechny střepy? – Doplníme nádobu obyčejnou sádrou. Otvor v nádobě se podloží vytvarovanou formelou nebo zubařským voskem (CeraDent) a vyleje se sádrou. Po zaschnutí se sádra retušuje, případně se konzervuje akrylátovou disperzí. Jestli ji barevně sjednotit s originálními střepy, tak na tom se archeologové ještě nikdy neshodli. U nás se sádra ponechává bílá, aby pozorovatele neklamala. A jak poznáte, jak je to staré? – Podle analogií s jinými nálezy; archeologie má vypracované metody, kterými určuje vztahy jednotlivých archeologických kultur. Kultury se navzájem liší ve svých typických projevech, mj. v keramice; celá archeologie se pak opírá o chronologii starověku a o přírodovědné datování.

Klidně bychom mohli od veřejnosti dostat i takovýto dotaz: Viděl jsem v televizi – myslím, že to byl americký seriál Policie New York – jak střepy z rozbité sklenice naskenovali do počítače, ten je automaticky sestavil do původního tvaru a pak je lepili podle údajů z obrazovky... – Tak takhle daleko opravdu ještě nejsme – zněla by naše odpověď. Momentálně se marně snažíme o to, aby naše depozitáře měly předepsanou relativní vlhkost 40–60 % a teplotu 15–25° C. Nebo o to, aby se našemu zřizovateli stalo uskladnění archeologických nálezů prioritou, kterou se bude seriózně zabývat.

A slovo na závěr? „Kéž by se po nás výsledky naší práce alespoň za nějakou dobu našly...“, jako ve shora uvedeném případě s dobrým koncem...

Mojmír Bém